



คำสดุดี

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต)

ผู้ได้รับรางวัล “ สาโรช บัวศรี ปราชญ์ผู้ทรงศีล ”



คำสดุดี

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต)

ผู้ได้รับรางวัล “ สาโรช บัวศรี ปราชญ์ผู้ทรงศิลป์ ”

๒๐๒๓๒๐๒๓๒๐๒๓๒๐๒๓๒๐๒๓๒๐๒๓๒๐๒๓๒๐๒๓๒๐๒๓๒๐๒๓

พระธรรมปิฎก เป็นพระสงฆ์ที่ได้รับการยกย่องจากบุคคลทั่วไปว่าเป็นผู้ซึ่งถึงพร้อมไปด้วยภูมิรู้และภูมิธรรม เป็นผู้แตกฉานในคำสอนของพุทธศาสนาและสามารถอธิบายเชื่อมโยงมาสู่ความเป็นจริงทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ตลอดจนการพัฒนาประเทศโดยรวมได้อย่างลุ่มลึกและกว้างขวาง

พระธรรมปิฎก มีนามเดิมว่า ประยุทธ์ อารยางกูร เกิดที่ตลาดศรีประจันต์ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ได้บรรพชาเป็นสามเณรตั้งแต่วัยเยาว์ ด้วยเป็นผู้ที่มีสุขภาพไม่ดีมาตั้งแต่วัยเด็ก แต่หลังจากที่บรรพชา ท่านได้แสดงให้เห็นความปรารถนาแห่งสติปัญญา โดยสามารถสอบเปรียญธรรม 9 ประโยคได้ ในขณะที่ยังเป็นสามเณร จึงได้รับพระบรมราชานุญาตให้ลาสิกขา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ให้อุปสมบทในฐานะนาคหลวง เมื่อ พ.ศ. 2504 ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ตลอดระยะเวลา 40 กว่าปี ในความเป็นสมณเพศพระธรรมปิฎกได้อุทิศตนให้กับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างและช่วยเหลือชี้แนะให้บุคคลปฏิบัติตนตามครรลองของชีวิตที่ตั้งงามและสงบสุข ด้วยการใช้ปัญญาไตร่ตรองบนพื้นฐานของเหตุผลและวิถีคิดแบบพุทธศาสนา ซึ่งนำไปสู่การเข้าใจความเป็นจริงของชีวิตและสังคมที่มีภาวะแห่งการเชื่อมโยงเป็นองค์รวมตามหลักแห่งปัจจัยการของสรรพสิ่ง ด้วยการบรรยาย ปาฐกถาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแสดงธรรมเทศนา และงานนิพนธ์ ในการบรรยาย หรือนิพนธ์หนังสือพระธรรมปิฎกพยายามชี้แนะให้คนทุกคนมีจิตสำนึก มีความคิดและการตัดสินใจ เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยวิจรรณญาณของตนเอง โดยใช้ปัญญาอย่างมีเหตุผล และรู้เท่าทันสภาวะธรรม มองเห็นประโยชน์ตนประโยชน์ผู้อื่น สามารถแยกแยะคุณค่าแท้ ออกจากคุณค่าเทียม รวมทั้งมองเห็นลักษณะการเชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องกันอย่างไม่สามารถแยกย่อยของสรรพสิ่งได้อย่างเป็นองค์รวม

ปัจจุบันผลงานของท่านที่พิมพ์เผยแพร่ โดยมูลนิธิ องค์กร หน่วยงาน ตลอดจนกลุ่มผู้มีจิตศรัทธาในธรรมทาน มีจำนวนมากกว่า 200 รายชื่อ แต่ละเรื่องล้วนประณีต งดงาม ร้อยเรียงอย่างเป็นระบบระเบียบทั้งด้านอรรถรสทางภาษา และอรรถธรรม เช่น พุทธธรรม ธรรมบัญญัติ ไตรลักษณ์ พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หนังสือชื่อพุทธธรรม จัดว่าเป็นวรรณกรรมทางพุทธศาสนาชั้นนำแห่งวงการพุทธศาสนา ที่ได้นำเนื้อหาธรรมะมาอธิบายชีวิตของมนุษย์ด้วยภาษาอันเรียบง่าย ในขณะที่มีเนื้อหาถึง 1,100 หน้า โดยเนื้อหาทั้งหมดต่างถูกผูกโยงกันด้วยประเด็นคำถามหลัก 5 ประเด็น คือ ชีวิตคืออะไร ชีวิตเป็นอย่างไร ชีวิตเป็นไปอย่างไร ชีวิตควรให้เป็นอย่างไร และชีวิตควรเป็นอยู่อย่างไร เป็นต้น

ในด้านแนวความคิดทางการศึกษา กล่าวได้ว่างานนิพนธ์ของพระธรรมปิฎกมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดทิศทางของการศึกษาของชาติ นับตั้งแต่หนังสือเรื่อง ปรัชญาการศึกษาไทย ที่ท่านได้นำเสนอปรัชญาการศึกษาในแนวพุทธที่มีพื้นฐานความคิดมาจากคำสอนของพุทธศาสนาได้อย่างลงตัว และลึกซึ้ง กล่าวคือ ท่านได้เสนอความคิดว่า เป้าหมายของการศึกษาที่แท้จริงคือ อิสรภาพ (Freedom) และได้แยกแยะว่า อิสรภาพมี 4 ด้าน คือ ด้านกาย ด้านจิตใจ ด้านปัญญา และด้านสังคม อิสรภาพแง่ลบและอิสรภาพในแง่บวก ในแง่ลบคือ การพ้นจากสภาวะที่ถูกจองจำ ในแง่บวก คือความสามารถที่เข้าสู่สภาวะแห่งความดีงามได้ด้วยตนเอง ตามแนวทางแห่งพุทธศาสนาความคิดเรื่องอิสรภาพ ก็คือหลักความคิดเรื่องความหลุดพ้นจากอกุศลมูล อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของพุทธศาสนา ซึ่งจะเกิดขึ้นได้โดยอาศัยหลักการการศึกษาซึ่งเรียกว่า ไตรสิกขา นั่นเอง

คุณูปการสำคัญ อีกประการหนึ่ง คือ การนำความคิดเรื่อง ปัจจัยแห่งการศึกษาและวิธีคิดอันเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง ที่ได้รับการอ้างอิงจากคนในวงการการศึกษาอยู่เสมอ คือปัจจัยแห่งการศึกษานั้น ท่านชี้ให้เห็นว่ามี 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายนอก เรียกว่า กัลยาณมิตรตา หมายถึง ผู้ชี้แนะ หรือให้คำแนะนำในทางที่ถูกที่ดีด้วยความรัก ความเมตตา กับปัจจัยภายใน เรียกว่า โยนิโสมนสิการ หมายถึง วิธีการคิดอย่างแยบคาย หรือละเอียดถี่ถ้วน และถูกต้อง หลังจากรับรู้ข้อมูลมาจากปัจจัย ภายนอกแล้ว ด้วยวิธีคิด 10 วิธี เช่น วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ เป็นต้น

ในช่วงที่มีความตื่นตัวระดมความคิดจากผู้และผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษา แนวความคิดของพระธรรมปิฎกมีผลอย่างยิ่งต่อแนวทางการปฏิรูป โดยผ่านงานนิพนธ์ทางการศึกษา และการได้รับเชิญให้แสดงปาฐกถา หรือการบรรยายแสดงความคิดในการประชุมสัมมนาครั้งสำคัญๆ ของหน่วยงานทางการศึกษา สถาบันการศึกษา องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวนมาก จนทำให้เกิดหลักคิดสำคัญปรากฏเป็นหลักของการปฏิรูปของศึกษาปัจจุบัน เช่น ประเด็นเรื่อง คุณลักษณะของผู้ที่มีการศึกษา ต้องมองกว้าง คิดไกล ใฝ่สูง และผลของการศึกษาต้องก่อให้เกิดบุคคลที่มีลักษณะ เก่ง ดี และมีสุข เป็นต้น

นอกจากเรื่องการศึกษา ท่านยังได้เชื่อมโยงหลักคิดทางธรรมะไปสู่การชี้ทางสว่างให้แก่ปัญหาในมิติอื่น ๆ ของสังคม ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ตลอดจนการพัฒนาประเทศโดยรวม โดยผ่านการบรรยาย และงานนิพนธ์หลายเล่มเช่นเดียวกัน เช่น

- ▣ ทำแท้ง : ตัดสินอย่างไร : ชีวิตเริ่มต้นเมื่อไร รัฐกับพระพุทธศาสนา ถึงเวลาชำระล้าง หรือยัง
- ▣ เมืองไทยจะวิฤตถ้าคนไทยมีศรัทธาวิปริต
- ▣ ทางออกของสังคมไทย
- ▣ งานเพื่อความสุขและแก่นสารของชีวิต
- ▣ เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ

- จะพัฒนาคนกันได้อย่างไร
- อุดมธรรมนำจิตสำนึกของสังคมไทย
- สถานการณ์พุทธศาสนา พลิกหายนะให้เป็นพัฒนา
- อารยธรรมไทย : ทางเลือกออกจากยุคพัฒนา

ผลงานที่ปรากฏเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นผู้มีความเจริญทางปัญญาทุกคน ยอมรับว่าพระธรรมปิฎกเป็นผู้มีความเป็นเลิศทางวิชาการด้านพุทธศาสนา ด้านปรัชญาการศึกษา สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และจริยศาสตร์ เป็นผู้มีความเป็นเลิศในความเข้าใจแก่นของภาษาไทย บาลี และภาษาอังกฤษ จนสามารถวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ของมนุษย์และสังคมได้อย่างลุ่มลึก และมองเห็นความเป็นองค์รวมของสรรพสิ่งได้อย่างกลมกลืน

การได้รับการยกย่องยอมรับในความเป็นเลิศและคุณูปการที่มีต่อวงวิชาการ เห็นได้จากการที่ท่านได้รับการถวายปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ทางด้านปรัชญา ด้านอักษรศาสตร์และด้านการศึกษา จากมหาวิทยาลัยในประเทศไทยถึง 8 แห่ง รวมทั้งมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งได้ถวายปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาปรัชญาการศึกษา เมื่อ พ.ศ. 2533 รวมทั้งการได้รับอาราธนาให้ไปสอนพุทธศาสนายังมหาวิทยาลัยชั้นนำในต่างประเทศหลายแห่ง และเป็นผู้แสดงปาฐกถาในการประชุมนานาชาติขององค์กรระดับโลกหลายครั้ง และที่สำคัญคือ ได้รับการยกย่องจากองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ถวายรางวัลการศึกษาเพื่อสันติภาพให้แก่ท่าน เมื่อ พ.ศ. 2537 ซึ่งนับเป็นเกียรติอย่างสูงต่อประเทศไทยในขณะเดียวกัน

ในส่วนของวัตรปฏิบัติท่านได้รับการยกย่องว่ามีวัตรปฏิบัติอันงดงามยิ่ง มีชีวิตที่สงบเรียบง่าย สมกับความเป็นสมณะ และ ความเป็นบุคคลที่ดั่งงามอย่างปราศจากข้อกังขา ผู้ที่เป็นศิษย์ หรือผู้ที่เคยทำงานร่วมกับท่านมักกล่าวกันว่า ท่านเป็นบุคคลที่บริสุทธิ์ จริงใจ จริงจัง ประณีตและรอบคอบ ทั้งในการทำงานและการครองชีวิต เป็นบุคคลที่อ่อนน้อม ถ่อมตน ให้ความสำคัญและความสนใจต่อบุคคลโดยไม่เลือกชั้น วรรณะ และศาสนา เป็นพระสงฆ์ที่เป็นนักวิชาการ ซึ่งทำคุณประโยชน์ให้แก่วงวิชาการทางศาสนา และศาสตร์ทั้งปวงอย่างอเนกอนันต์

สภามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และมูลนิธิ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช – ศิริ บัวศรี จึงมีความเห็นร่วมกันเป็นเอกฉันท์ว่า สมควรยกย่องให้พระธรรมปิฎก (ประยูรธ. ปยุตโต) ได้รับรางวัล "สาโรช บัวศรี ปราชญ์ผู้ทรงศีล" เพื่อเป็นเกียรติแก่มหาวิทยาลัย และเป็นแบบอย่างแห่งความเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม มีความรู้ลึก รู้รอบ รู้ชอบ และรู้เพื่อประโยชน์แก่มวลมนุษย์สืบไป